

Overweging Tuindorpkerk 29 mei 2022

Tussen hemelvaart en Pinksteren

Bij Ruth 1 en Johannes 14:15-21

Pieter Dronkers

Noem mij maar Mara 'de bittere': Zo stelt Naomi zich aan haar burens voor als ze na jaren in den vreemde terugkeert naar haar geboortedorp Bethlehem. Noem mij maar Mara, want zegt Naomi 'de Ontzagwekkende heeft mijn lot zeer bitter gemaakt.'

Na het lezen van de tekst van vandaag, kan je je wel iets voorstellen bij die verbittering: Een hongersnood, een vlucht naar het vreemde land Moab, het verlies van haar man en later van haar twee zonen en uiteindelijk haar terugkeer met lege handen naar Bethlehem. Naomi heeft veel te verstouwen gekregen. 'De Eeuwige heeft zich tegen mij gekeerd', zegt ze. Het verhaal van Naomi is het verhaal van iemand die zoveel is kwijtgeraakt dat de sombere leegte uiteindelijk alles is gaan overheersen. Op een gegeven moment kan Naomi zichzelf niet anders meer zien dan als slachtoffer: de Eeuwige bezorgde haar een bitter lot. Dingen die misschien nog iets van hoop hadden kunnen bieden, zoals het feit dat Ruth haar trouw blijft, wegen niet op tegen het verdriet over wat ze verloren is.

Die nieuwe naam, Mara, 'de bittere' beklijft echter niet in de rest van het verhaal. Uiteindelijk blijkt de verbittering die Naomi ooit zo diep voelde, toch te slijten. Langzaam vindt Naomi haar plek in Bethlehem en haar schoondochter Ruth ontmoet er zelfs een nieuwe levenspartner met wie ze een zoon krijgt. Aan het einde van het Bijbelboek zeggen Naomi's burens aan wie ze zich ooit als de bittere had voorgesteld: 'Geprezen zij de Eeuwige, die jou, Naomi, een kleinzoon geeft die voor je zorgen zal. Hij zal je je levensvreugde teruggeven en je onderhouden als je oud bent, want je schoondochter, die je liefheeft en die meer waard is dan zeven zonen, heeft hem gebaard.' Haar oorspronkelijke naam Naomi 'de aangename' of 'de gelukkige', blijkt uiteindelijk die andere naam Mara 'de bittere' te overvleugelen. Na een periode van donkere rouw en teleurstelling hervindt Naomi haar levensvreugde en kan ze zich weer op een hoopvolle manier tot het leven verhouden.

Alhoewel Naomi's ervaringen wel erg donkergekleurd zijn, vermoed ik dat het patroon van Naomi's leven voor veel mensen herkenbaar zal zijn. Het leven is een voortdurende reis, die je nieuwe horizonten brengt, nieuw leven, nieuwe mogelijkheden, maar ook een reis die komt met teleurstellingen, verdriet en afscheid: afscheid van wat vertrouwd is, en, nog moeilijker, afscheid van wie je lief is. Het leven is je voortdurend hechten en vervolgens ook weer onthechten. Van nabijheid vinden en van al dan niet gedwongen afstand nemen. Je moet je steeds opnieuw verhouden tot datgene wat je meemaakt en wat je overkomt. Het leven kent tijden van Mara, bitterheid, en tijd van Naomi, aangenaam geluk.

Daarbij is het voortdurend de vraag wat die wisselende getijden met je eigen identiteit en levensenergie doen. Of, zoals bij Naomi, het verdriet, de sombere leegte, de rouw gaan overheersen, of dat je, wellicht geholpen door anderen, je veerkracht weet terug te vinden. Of, het omgekeerde daarvan, dat je al het goede geluk op je pad ziet als je eigen verdienste, en vergeet hoe zeer je afhankelijk bent van anderen en van wat het toeval je brengt. Te midden van alles wat ons overkomt en wat we meemaken is het voortdurend de vraag vanuit welk verhaal, vanuit welk licht we naar ons eigen leven kijken. Om bij Naomi te blijven: is het de zware leegte die ons leven kleurt, of is er ook ruimte voor hoop.

Soms is verdriet zo diep, zijn angsten zo groot, of is onrecht zo alomvattend, dat er heel veel nodig is voor je het weer over hoop kan hebben. Maar wat ik van het verhaal van Naomi leer is dat je vooral ook anderen nodig hebt om ervoor te zorgen dat je je vertrouwen niet verliest. Dat je voor een hoopgevend verhaal de inspiratie van de mensen om je heen onmisbaar is. Voor Naomi is het Ruth die haar de veerkracht teruggeeft. Het is namelijk Ruth die uiteindelijk het initiatief neemt om tijdens de oogst de overgebleven tarwe te gaan verzamelen en dan Boaz tegenkomt. Pas nadat Ruth het balletje aan het rollen heeft gebracht, lukt het ook Naomi om voorbij haar verbittering te kijken en het leven weer in eigen hand te nemen. Dan begint ze langzaam aan het initiatief weer naar zich toe te trekken en gaat Naomi Ruth adviseren over hoe zij Boaz' hart kan veroveren. Dan opeens zien we weer iets van die vindingrijke vrouw die Naomi ook was. Als ze in het spoor van Ruth haar verbittering achter zich laat, hervindt ze haar veerkracht die haar in de loop der tijd langzaam ontglipt was.

Dat je om de veerkracht en hoop terug te vinden anderen nodig hebt, gold ook voor de discipelen van Jezus. Opeens stonden zij er na Hemelvaart alleen voor. Het had gemakkelijk een periode van verwarring en richtingloosheid kunnen worden: de leermeester met wie ze zo lang hadden opgetrokken was opeens verdwenen. Het Bijbelboek Handelingen vertelt echter dat de leerlingen na die Hemelvaart bij elkaar bleven komen en hun onderlinge banden verder versterkten. Ze bleven samenkomen om elkaar te herinneren aan Jezus' belofte dat hij hen niet als wezen achter zou laten. Dat de Geest van de Waarheid als een trooster zou komen. Door elkaar te blijven opzoeken hielden ze samen de hoop levend. En inderdaad, in die gemeenschap ging opeens het vuur branden en verspreidde zich de inspiratie van de Geest. Zo raakten mensen opnieuw verbonden: met elkaar en met de Eeuwige.

Exaudi: Hoor! Dat is de naam van deze zondag. Ik citeerde aan het begin van deze viering al een paar verzen uit Psalm 27 waar dit citaat uit komt: Hoor mij, Heer als ik tot u roep, wees genadig en antwoord mij. Mijn hart zegt uw woorden na: Zoek mijn nabijheid. Uw nabijheid Heer wil ik zoeken, verberg uw gelaat niet voor mij.

Deze verzen hebben een wat merkwaardige dynamiek: Eerst is er die smeekbede: 'Hoor mij, Heer'. Het is het gebed van iemand die niet zeker weet of de Eeuwige wel zal luisteren. Een paar verzen verderop in die Psalm is die smeekbede nog explicieter: 'verberg uw gelaat niet voor mij, wijs uw dienaar niet af in uw toorn': Het had de smeekbede van Naomi kunnen zijn: 'Waarom moest ik mijn man en mijn twee zonen verliezen en berooid terugkeren uit het ballingenbestaan?'

Echter, daartussenin staat dat zinnetje: 'Mijn hart zegt uw woorden na: Zoek mijn nabijheid': het is blijkbaar niet vanuit radeloosheid of bitterheid dat we de Eeuwige aanroepen, maar het is op basis van de aanmoediging, de belofte van de Eeuwige zelf dat we nabijheid en verbinding zoeken. Soms is het leven zo duister dat er geen licht aan de horizon te vinden is, maar het verhaal van Naomi laat zien dat we ook heel vaak wel uit het dal kunnen krabbelen: met nieuwe ogen kunnen kijken en dat we ondanks verdriet en rouw, toch ook alle reden hebben om te hopen op nieuwe verbindingen, op troost, op liefde. Vertrouwend op de belofte dat we niet verweesd achter zullen blijven.

Uit de teksten die we vanochtend lazen, blijkt hoezeer wij elkaar nodig hebben bij dat 'zoeken van die nabijheid' en het blijven vertrouwen op die belofte van begeestering. We hebben mensen als Ruth nodig die ons inspireren, loyaal blijven, die het initiatief nemen als we dat zelf niet meer willen of kunnen. En hopelijk zijn we ook zelf als een Ruth voor anderen: als we mensen een steun in de rug bieden, op een nieuwe horizon wijzen, trouw blijven in donkere dagen. En we hebben elkaar nodig, als gemeenschap, als mensen die het geloof in en vertrouwen op de belofte van de Geest, van de Nabijheid van de Eeuwige niet opgeven. Als mensen die leven vanuit de hoop dat de Eeuwige zich niet afwendt, maar zich telkens weer naar ons, naar de wereld toekeert. Dat een nieuw begin, nieuwe nabijheid, bij elkaar bij de Eeuwige steeds weer mogelijk is.

Dat we leven vanuit de Geest die ons aanspoort om nabijheid te zoeken.